

ЗАХИСТ ВІД ПЕРЕБОЇВ ДИНАМІЧНО КЛАСТЕРИЗОВАНИХ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

У статті розглянуто методи побудови захищених від перебоїв динамічно кластеризованих штучних нейронних мереж. Запропоновано різні архітектури захисту від перебоїв в інтернет-середовищі.

Постановка проблеми. Виконання додатків в інтернет-середовищі має багато особливостей, які пов'язані з нестабільністю каналів зв'язку та динамічністю існуючих обчислювальних вузлів. Штучні нейронні мережі, що динамічно кластеризуються [1], пристосовані до існування в мережному середовищі, зокрема в Інтернеті. Основною необхідністю їх використання є розподіл даних у просторі та ієрархічність прийняття рішень. Наприклад, якщо радіолокаційні дані збирають у різних куточках країни, то попередній аналіз логічно проводити на місці, а підготовлені результати, обсяг яких буде меншим, ніж необроблених, передавати до більш вищого рівня для подальшої обробки (рис. 1). На найвищому рівні, де зібрано дані з радарів та інших джерел, буде прийнято рішення про можливі дії.

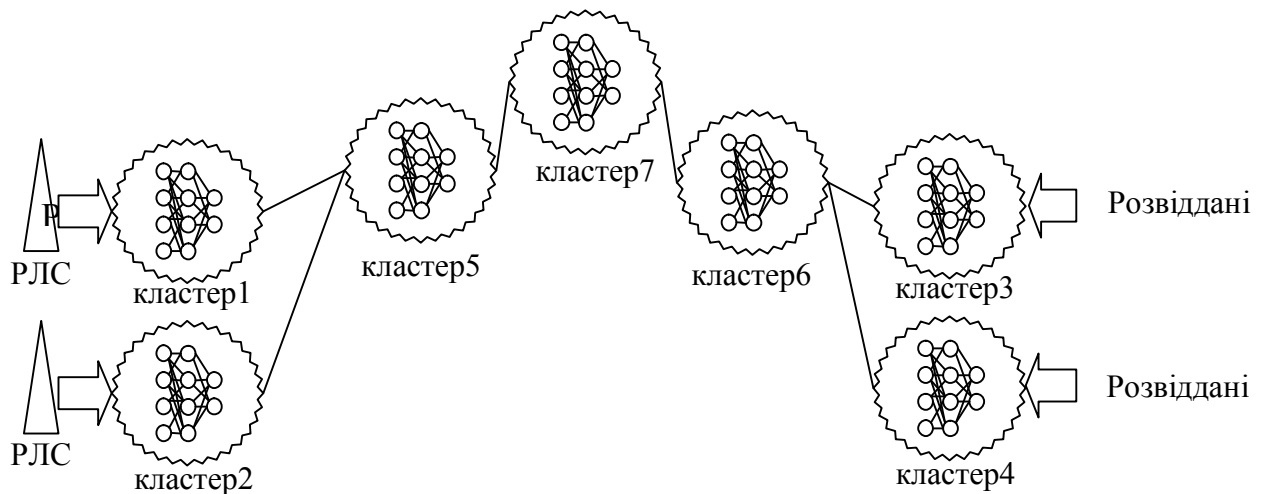

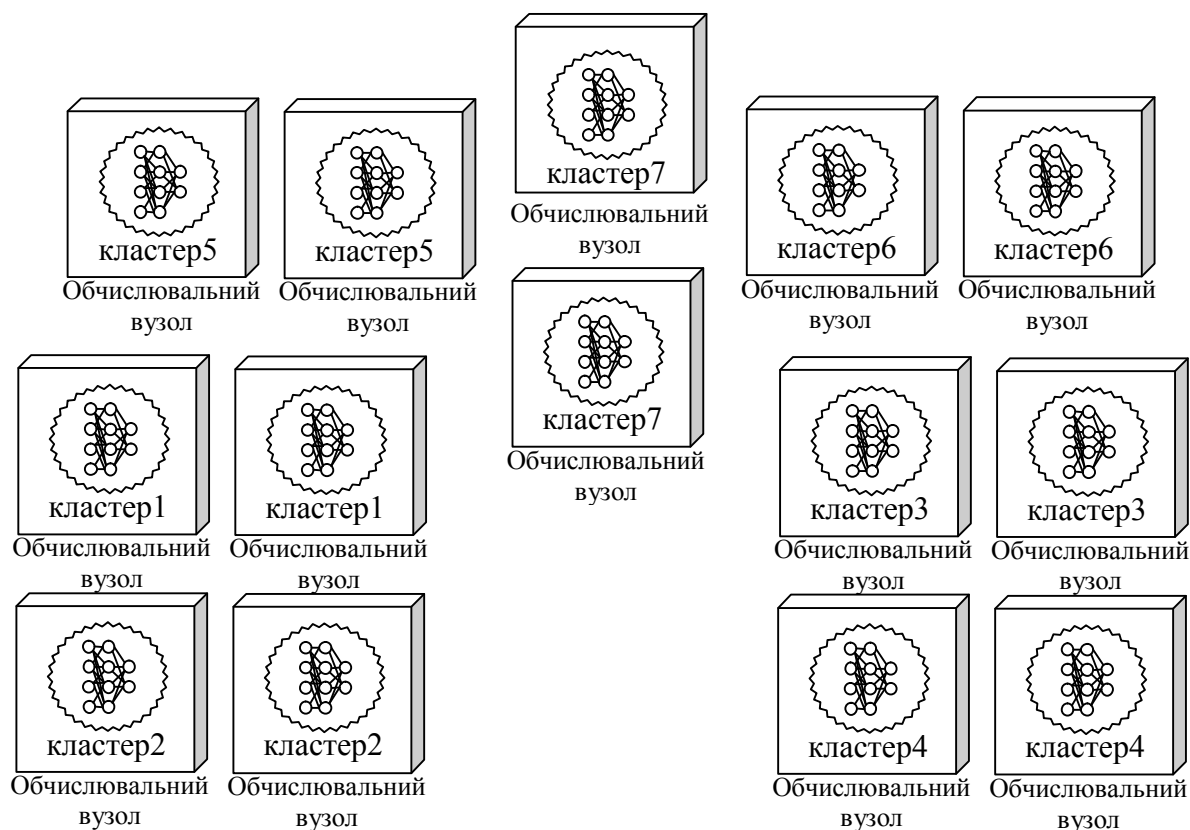
Рис. 1. Приклад системи сприяння прийняттю рішень про атаку противника на рівні країни

Огляд останніх досліджень. Динамічна кластеризація штучних нейронних мереж є перспективним напрямком їх розвитку в інтернет-середовищі [1]. Розроблено різні методи розвитку мереж: гравітаційний [2] та зростання з урахуванням обмежень. Також запропоновано використання інтерфейсів ВЕБ-сервісів для побудови розподіленої системи [3].

Формування завдання дослідження. Забезпечення захисту від різноманітних перебоїв у кластеризованих штучних нейронних мережах є необхідним завданням для їх існування та практичного використання в інтернет-середовищі. Тому необхідним є вивчення різних існуючих методів захисту та пристосування їх до існуючої проблематики.

Базуючись на попередніх дослідженнях [1 – 3], у статті розглянуто методи: „дзеркало” та „перехресне” резервування.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо два методи резервування кластерів штучних нейронних мереж. Основна ідея першого методу „дзеркало” аналогічна резервуванню жорстких дисків за технологію „дзеркало”, відомою як RAID 1 (Redundant Array of Independent/inexpensive Disks). Для кожного кластера створюється повна копія на іншому обчислювальному вузлі (рис. 2). Окремий обчислювальний вузол відповідає за роботу окремого кластера штучної нейронної мережі.

Рис. 2. Схема архітектури методу резервування „дзеркало”

Позитивними якостями цього методу є висока швидкість перемикавання при виникненні перебою в обчислювальному вузлі. Проте він потребує додаткових обчислювальних потужностей, що значно відобразиться на вартості всього комплексу. Якщо створювати лише дзеркало за функціоналом, а не копіювати штучну нейронну мережу з одного обчислювального вузла на інший, тобто дозволити навчатися декільком кластерам на різних вузлах паралельно однієї функції, то є можливість підвищити точність отриманих результатів, використовуючи мажоритарні принципи у прийнятті рішень.

Другий метод – „перехресне” резервування (рис. 3) дозволяє забезпечувати захист кластерів на існуючому обладнанні. Протягом навчання робиться копія кластера, яка відсилається до іншого обчислювального вузла, де зберігається на жорсткому диску й у разі потреби розгортається на поточному вузлі.

Метод „перехресного” резервування дозволяє зменшити вартість комплексу порівняно з „дзеркалом”, але у разі його використання потрібно пересилати більші обсяги інформації – дані + опис кластера.

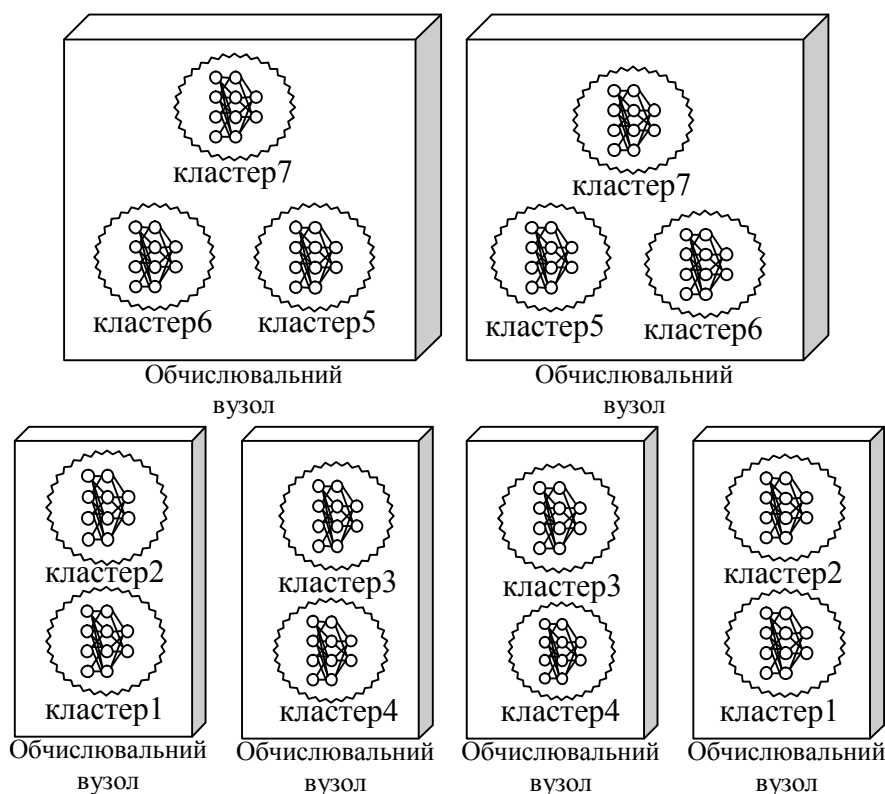

Рис. 3. Схема архітектури „перехресного” методу резервування

Для існування в інтернет-середовищі зв'язок між кластерами організовано з використанням технології ВЕБ-сервісів [3]. Для підвищення рівня захисту інформації ця технологія не передбачає можливість кодованої передачі даних з використанням протоколу HTTPS (Hyper Text Transfer Protocol Secured) (рис. 4).

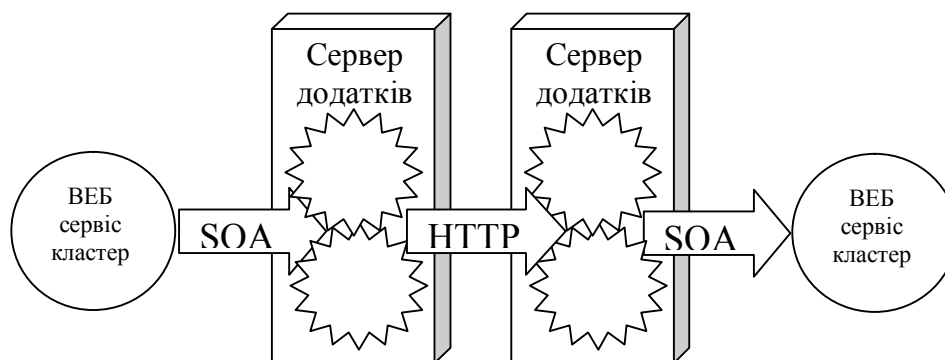

Рис. 4. Схема використання HTTPS для кодованого зв'язку між ВЕБ-сервісами

Варіант використання протоколу HTTPS є стандартним рішенням для ВЕБ-сервісів. Він дозволяє користуватися лише стандартними можливостями серверів додатків, тобто не потрібно додаткового обладнання або програмного забезпечення.

Інший варіант захисту інформації – побудова захищеної віртуальної інтранет-мережі з використанням технології VPN (Virtual Private Network) (рис. 5).

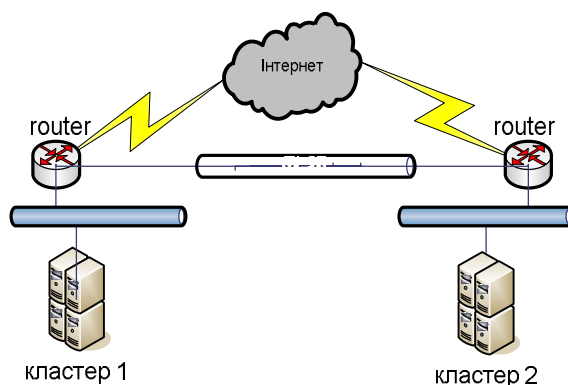

Рис. 5. Схема організації інтранет-мережі на базі VPN

Для створення віртуальної мережі існує можливість використання програмного забезпечення, але більш якісним варіантом є використання спеціалізованого апаратного забезпечення, наприклад, маршрутизаторів (router). Це обладнання включає до свого складу спеціальні апаратні VPN прискорювачі, що дозволяє швидше формувати кодовані пакети даних на передачу.

Висновки. Для побудови захищених від перебоїв динамічно кластеризованих штучних нейронних мереж можна використовувати стандартні методи захисту „дзеркало” та „перехресний”, які розглянуто у статті. Крім того, можлива розробка специфічних методів, що дозволять більш ефективно використовувати можливості штучних нейронних мереж, але вони потребують додаткових досліджень та перевірки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуков І. А. Динамічна просторово-логічна кластеризація нейронної мережі / І. А. Жуков, Г. М. Кременецький // Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія. – Вінниця: ВНТУ. – 2009. – Вип. 1(14). – С. 39 – 43.
2. Кременецький Г. М. Гравітаційний метод динамічної кластеризації нейронної мережі / Г. М. Кременецький, С. В. Журавель // Проблеми інформатизації та управління : зб. наук. праць. – К. : НАУ. – 2009. – Вип. 1 (25). – С. 86 – 89.
3. Кременецький Г. М. Побудова динамічної кластерної нейронної мережі з використанням WEB-сервісів / Г. М. Кременецький // Проблеми інформатизації та управління: зб. наук. праць. – К. : НАУ. – 2009. – Вип. 2 (26). – С.76 – 81.

Подано 15.10.09

И. А. Жуков, Г. Н. Кременецкий

ЗАЩИТА ОТ СБОЕВ ДИНАМИЧЕСКИ КЛАСТЕРИЗУЕМЫХ ИСКУССТВЕННЫХ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ

В статье рассмотрены методы построения защищенных от сбоев динамически кластеризуемых искусственных нейронных сетей. Предложены разные архитектуры защиты от сбоев в среде Интернет.

I. A. Zhukov, G. M. Kremenetsky

PROTECTING FROM IRREGULARITY OF DYNAMICALLY KLASTERED ARTIFICIAL NEURON NETWORKS

This article describes fault tolerance methods for the dynamic clustering artificial neural networks. In this article proposed different fault tolerance architectures in Internet environment.